

Op weg naar een kringloopcertificaat

Extra impuls voor duurzame melkveehouderij in Midden-Delfland

Er is een kringloopcertificaat in de maak voor duurzame melkveehouderij. Deze 'proeve van duurzaamheid' doet ook zijn intrede in Midden-Delfland. Maar wat houdt zo'n certificaat in? En wat schiet de melkveehouder in Midden-Delfland daarmee op? Eric Hees van CLM Onderzoek en Advies geeft tekst en uitleg. Hiske Ridder, projectleider 'Duurzaam boer blijven in Midden-Delfland' vult aan.

Vanwaar die behoefte aan een kringloopcertificaat?

Eric Hees: 'De politiek heeft met de motie Polderman in 2007 aangegeven dat er meer aandacht moet zijn voor kringlopen binnen het boerenbedrijf, vooral ook binnen de melkveehouderij, mede in het licht van het mestbeleid. De motie bepaalt ook dat een systeem voor certificering kan worden ontwikkeld. Maar om zoiets te ontwikkelen, moet duidelijk zijn wat kringlooplandbouw precies is. Dat was niet het geval. 'Kringloop' leek voor van alles en nog wat te staan, het beeld was dat 'kringloop' te pas en te onpas werd gebruikt. CLM kreeg opdracht van het toenmalige LNV en VROM studie te doen naar wat kringlooplandbouw is, de kringloopmelkveehouderij in het bijzonder. Later volgde de opdracht in kaart te brengen hoe je kringlooplandbouw stimuleert en wat de toegevoegde waarde is van een certificaat.'

Wat heeft die studie opgeleverd?

Hees: 'In ons rapport 'Van top-down naar bodem up' van 2009 benoemen we drie instrumenten die kringlooplandbouw bevorderen: kennisuitwisseling, onderwijs en certificering. Bij kennisuitwisseling gaat het vooral om het structureren van het kennisaanbod waarbij het kringloopdenken wordt ontwikkeld tot managementtool voor de agrarische ondernemer. Bij onderwijs doet zich het probleem voor dat het onderwijs nu vaak modulair is opgebouwd in vakken als 'voeding', 'diergezondheid' en 'bedrijfseconomie.' Kringloopdenken gaat juist over samenhang. Wil je kringloopdenken binnen het onderwijs stimuleren, dan moet die samenhang in het onderwijs worden verankerd. Een derde instrument is dus certificering. Op basis van een eenduidig begrip 'kringlooplandbouw' wordt inhoud en betekenis gegeven aan duurzame landbouw aan de hand van een certificaat. Met zo'n certificaat kan een melkveehouder zijn prestaties daadwerkelijk onderbouwen, zo mogelijk in ruil voor een betere prijs.'

Helder, maar wat is nu precies 'kringlooplandbouw'?

Hees: 'Zoals ik aangaf, bestond het beeld dat vooral sprake was van begripsverwarring. Daarom zijn we het gesprek aangegaan met onder meer de Vereniging Behoud Boer en Milieu, de Vereniging Noordelijke Friese Wouden maar ook de Universiteit van Wageningen, de mensen achter het programma 'Koeien en Kansen' en deskundigen als Frank Verhoeven van Boerenverstand. Daaruit bleek dat er meer overlap is dan verschil van inzicht als het gaat om 'kringlooplandbouw'. We gebruiken nu een omschrijving die neerkomt op, ik citeer: *'kringlooplandbouw is een bedrijfsvoering die is afgestemd op het gebruik van de op het bedrijf aanwezige en geproduceerde hulpbronnen en voorraden zoals zonlicht, mineralen, arbeid, organische stof en energie. Er wordt zeer selectief gebruik gemaakt van externe input. Er is respect voor natuurlijke systemen en – belangrijk- kringloop richt zich op realisatie van een inkomen over langere termijn.'* Maar dat is 'slechts' een beschrijving, zodat iedereen weet waar het over gaat als we met kringlopen bezig zijn. Achter die formulering schuilt een diepere essentie.'

En die is?

Eric Hees: 'In zijn essentie is het boerenbedrijf een kringloopbedrijf. Met aan het hoofd 'de boer' die zijn bedrijf naar eigen inzicht managet. Dit principe is onder druk van de geïndustrialiseerde voedselproductie om begrijpelijke redenen door de meeste agrariërs verlaten, ook binnen de melkveehouderij. In de 'high tech' veehouderij zijn allerlei schakels uit de bedrijfskringloop er uit gehaald en geïsoleerd verbeterd. Daardoor is de veehouderij steeds lossers komen te staan van de grond waarop de bedrijven staan. Het mestvraagstuk maakt dat heel duidelijk. In Nederland is mest gaandeweg verworpen tot afvalproduct, terwijl het in feite een onmisbare schakel is in de keten. Een terugkerend punt is de toegenomen invloed van buitenaf: de voerleverancier, veearts en zuivelproducent hebben steeds meer invloed op het boerenbedrijf. Kringloop in de melkveehouderij komt er in essentie op neer dat de melkveehouder weer meer de leiding neemt over het eigen bedrijf en dat hij de grond en de andere, van nature aanwezige bronnen gebruikt voor een duurzame, rendabele bedrijfsvoering.'

verder werken aan een economisch & ecologisch duurzame melkveehouderij

Terug naar het certificaat. Wat is de stand van zaken?

Hees: 'We hebben in samenspraak met onder meer de al eerder genoemde Koeien en Kansen en Frank Verhoeven van Boerenverstand criteria vastgesteld waaraan een kringloopmelkveehouderij moet voldoen. Het gaat om indicatoren voor onder meer fosfor- en stikstofkringlopen en ook criteria voor weidegang en maximale melkproductie per hectare grond. We hebben intussen het concept-certificaat getest met behulp van cijfers van een flink aantal bedrijven, die zijn verzameld door Dirksen Management Support. Verspreid over Nederland, kijkend naar de verschillende grondsoorten, hebben we van ruim 600 bedrijven beoordeeld of zij in aanmerking zouden komen voor een kringloopcertificaat. In de testfase onderzoeken we of werkt wat we voor ogen hebben. Is dat het geval, dan kan de certificering op termijn worden opengesteld voor de hele melkveehouderij.'

Een melkveehouder stelt zich gelijk de vraag: wat levert mij dit op?

Hees: 'Terecht! In de eerste plaats moet je je als melkveehouder thuis voelen bij de kringloopgedachte: baas zijn op je eigen bedrijf, je verbonden voelen met de grond waarop je werkt, aandacht hebben voor mens, milieu, omgeving, het welzijn van je dieren. En vanuit een eigen visie en aanpak je openstellen voor veranderende, maatschappelijke wensen en eisen. Daarnaast gaat het natuurlijk om een rendabele bedrijfsvoering. En ook daar liggen kansen.'

Welke?

Hees: Enerzijds aan de kostenkant. Kringloop is een bedrijfsvoering waarin je streeft naar optimale ruwvoerproductie, minder krachtvoer, minder medicijngebruik. Beschikbare bodemkwaliteiten benutten en de bedrijfsvoering aanpassen aan de bodem, leidt vaak tot veel minder gebruik van kunstmest. Op die manier druk je kosten. Anderzijds zijn zuivelproducenten steeds vaker bereid meer te betalen voor een liter duurzaam geproduceerde melk. En er zijn vormen van belonen denkbaar. Zo kan vanuit een maatschappelijk duurzaamheidstreven een bank besluiten kringloopbedrijven leningen aan te bieden onder extra gunstige voorwaarden. Of kan de overheid kringloop vertalen naar een bovenwettelijke groene dienst waarvoor wordt betaald.

In Midden-Delfland wordt ook getest met het certificaat. In welke context?

Hiske Ridder: 'De kringloopbedrijfsvoering en het certificaat maken deel uit van het project 'Duurzaam boer blijven in Midden-Delfland'. Dit is een initiatief van LTO Delflandsgroen en gemeente Midden-Delfland in samenwerking agrarische natuurvereniging Vockestaert. Het wordt grotendeels gefinancierd vanuit het programma IODS (Integrale Ontwikkeling tussen Delft en Schiedam) dat naast de aanleg van de A4 Delft-Schiedam bestaat uit projecten die Midden-Delfland versterken met natuur, recreatie en inderdaad...duurzame landbouw. 'Duurzaam boer blijven in Midden-Delfland' biedt melkveehouders in Midden-Delfland toekomstperspectief, met als achterliggende gedachte dat duurzame melkveehouderij ook het behoud is van Midden-Delfland als open, groen gebied te midden van grote steden.

Wat maakt de aanpak in Midden-Delfland anders ten opzichte van andere gebieden in Nederland?

Ridder: Ook in Midden-Delfland zetten we in op een ontwikkeling die zojuist door Eric is geschetst. Met 'Duurzaam boer blijven in Midden-Delfland' ondersteunen we de melkveehouder richting een duurzame bedrijfsvoering op basis van kringloop en we kijken ook specifiek naar de relatie stad en platteland. De insteek is dat de melkveehouder inspeelt op de groeiende vraag van de stadsmens naar duurzame producten uit de eigen 'achtertuin', in dit geval dus Midden-Delfland. Met een kringloopcertificaat laat de melkveehouder in dit gebied aan de consument in Rotterdam of Delft zien dat hij serieus werkt maakt van duurzaamheid en welke bijzondere betekenis zijn bedrijf heeft voor landschap, mens, milieu en voedselproductie. Daarnaast speelt de ambitie om vanuit IODS in de toekomst 250 hectare landbouwgrond natuurlijk te beheren in Midden-Delfland. Het is de moeite waard te onderzoeken of het kringloopcertificaat ook kan worden ingezet als kwalificatie voor 'agrarisch natuurbeheer', inclusief de bijbehorende vergoedingen daarvoor. Daarnaast is de situatie in Midden-Delfland bijzonder omdat melkveehouders, LTO Delflandgroen, Vockestaert en de verschillende overheden erg gemotiveerd zijn om van 'Duurzaam boer blijven' en daarmee de kringlooplandbouw een succes te maken. De signalen staan op groen!.'

Informatie bij gemeente Midden-Delfland, Hiske Ridder, 06 17391430,
www.duurzaamboerblijven.nl/middendelfland, www.ltodelflandsgroen.nl www.iods.nl
www.middendelfland.nl

Door: Ronald Driessen

BURO3C

Foto: Eric Hees

Bijschrift:

Dr. Ir. Eric Hees van CLM: 'Kringloop in de melkveehouderij betekent onder meer weer baas zijn op je eigen bedrijf, je verbonden voelen met de grond waarop je werkt.'

Foto: Hiske Ridder

Bijschrift:

Hiske Ridder: 'Melkveehouders, LTO Delflandgroen, Vockestaert en de verschillende overheden zijn erg gemotiveerd om van 'Duurzaam boer blijven' en daarmee de kringlooplandbouw een succes te maken.'